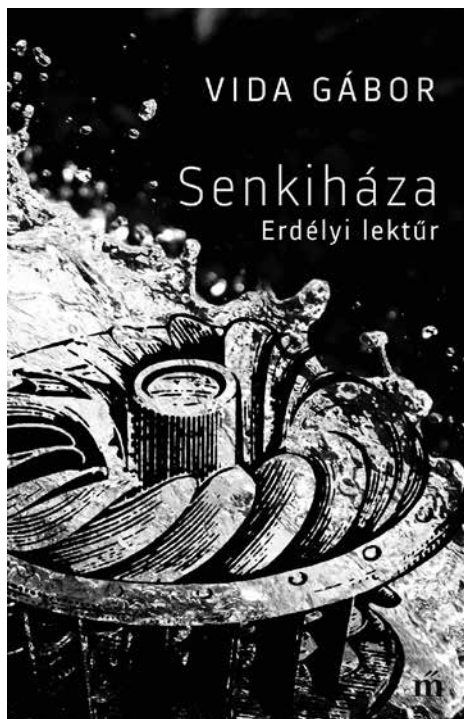

Namajd és a történelem

Tavaly jelent meg a Magvető Kiadónál Vida Gábor *Senkiháza* című regénye, melyet *Erdélyi lektúr*nek nevezte maga a szerző a könyv alcímében. Bár a könnyed, szórakoztató olvasmányt jelentő lektúrt olyan lekicsinylően használják mintegy a magas irodalom elmentettjeként, hiba lenne ezért a regényt lefitymálni. A Namajd nevű, elképzelt erdélyi kisvárosban 1936 augusztusában elkezdődő történet ugyanis könnyen olvasható, de komoly kérdéseket is feszegető regény. Saját jelenünkben is érdemes elgondolkodnunk az író első részt záró mondatán: „A jelenhez bátorság kell, jövő pedig nincs, de lesz...”

A *Senkiháza* jellegzetes erdélyi történet több szempontból is. Szereplői magyarok, románok, zsidók, németek, sőt örmények vagy éppen bizonytalan a nemzeti identitásuk, mint a főhősé. Jellegzetes erdélyi történet a könyv azért is, mert Namajd történetének kilenc éve alatt egymást váltja román és magyar uralom, a II. világháború és a szovjet bevonulás, ezzel együtt vagy olykor éppen ennek ellenére is élnek mindennapi életüket a könyv szereplői. A már említett főhős, Kalagor Máté, akit Matei Călugărunak is hívnak, és ahány hivatalos irata van, az annyi névre szól, bukaresti, oklevél nélküli mérnök, aki egy Ganz-vízgyűrűt szeretne működésképpé tenni, és eközben feleséget, sőt szeretőt is talál a kisvárosban, de nem feledheti örmény szerelmét, Endza Sahaghiant sem, akivel időnként kapcsolatba is kerül. Bár a könyvben Kalagor Mátéval 1945. november 8-án,

Bukarestben találkozunk utoljára, az események zöme azonban Namajd városában zajlik.

Namajd – a város nevének lehetséges olvasata a „na majd”, azaz egyszerűen majd, valamikor a jövőben is történik valami – jellegzetes alakjairól a hálátlan utókor hangján mesél Vida Gábor, s 1936-tól 1945-ig követi is sorsukat. Királpártiak és vasgárdisták, magyarok és románok, német vándorfényképész és zsidó szatócs járják furcsa körtáncukat, miközben körülöttük és velük és felettük megtörténnek a múlt század közepének eseményei: a történet kezdetekor román világ van, majd a háború meghozza a kis magyar vilá-

got Namajd lakónak, akik mindezek közepette élni, túlélni, menekülni vagy gyarapodni szeretnének. Legyen magyar vagy román világ, vásárnak és bálnak lennie kell, legfennebb a vendéglőt nevezik át időnként. A kisemberek és szűkebb környezetük sorsán keresztül értesülünk Európa történelmének akkori sorsfordító eseményeiről is, például az Anchlussról, Lengyelország megtámadásáról, Magyarország bombázásáról is vagy éppen Petru Groza kormányának kinevezéséről.

„A namajdi zsidókat úgy vitték el egy hajnalban, hogy senki sem látta, de mindenki tudta, hogy éppen most.” Ez például nehéz helyzetbe hozza Kalagor Mátét, és feleségét, Borát, náluk van ugyanis a kis Tiegelmann Judit. „Ha futni hagyjuk, beárul, ha lelövöm gyilkos vagyok, ha megmentjük, minket fognak felkoncolni.” Ezzel a dilemmával például akkor néznek szembe magyarok és románok közösen, mikor megtalálják Schwartzot, az

egykori vándorfényképészt, aki beállt a német hadseregbe. Ő végül a falu bolondja lesz, derül ki, a 24., *Folytköv.* című fejezetből, melyben a legfontosabb szereplők további sorsát írja le a hálátlan utókor szerepét felvállaló elbeszélő.

Mivel nem szeretnénk a könyv teljes tartalmát azokkal ismertetni, akik ezután olvassák majd el Vida regényét, azoknak a zárófejezetből idéznénk: „A dolgok állásán az utólagos tudás már nem változtat, hiába ragadjuk magunkhoz a kezdeményezést, és hiába pazaroltunk erre százezer szót, az igazsággal adósak maradtunk. Az igazság az, hogy elfáradtunk, mint hosszú futásban, pedig mesélni jó. Az igazság az, hogy a továbbiakban sem fog unatkozni a család. A szétszéledt, de még a kipusztult családok is összevágynak, a láthatón túl is van szövet, és tovább zajlik minden történet nélkülünk is.”

Fried Noémi Lujza